Sisäministeriö LAUSUNTO SM2018-00509

PEO Parko Veera(SM) 26.11.2018

Viite

Asia

EU/OSA; hallintovaliokunnan kuuleminen 27.11.2018 klo 12.15; UJ25/2018 vp; U 3/2018 vp; Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi unionin pelastuspalvelumekanismista annetun päätöksen 1313/2013/EU muuttamisesta (RescEU)

Komission ehdotus unionin pelastuspalvelumekanismista on edennyt trilogineuvotteluihin. Valiokunnalle annetaan selvitys keskeisistä kysymyksistä, joissa on vielä saavutettava yhteisymmärrys, jotta päätös saataisiin voimaan vuodenvaihteeseen mennessä ja uudet rescEU -valmiudet, erityisesti metsäpalojen sammutusvalmiudet, saataisiin perustettua.

Komissio antoi 23.11.2017 ehdotuksen unionin pelastuspalvelumekanismista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen (EU/1313/2013) muuttamisesta. Tavoitteena on unionin pelastuspalvelumekanismin vahvistaminen, erityisesti poikkeuksellisen vakavien metsäpalojen kaltaisissa tilanteissa. Taustalla on komission puheenjohtaja Junckerin aloite "rescEU" -valmiuksista, jotka saataisiin unionin käyttöön riippumatta jäsenvaltioiden omista samanaikaisista kansallisista tarpeista.

Komission päätösehdotuksessa esitetään, että pelastuspalvelumekanismin yhteyteen luotaisiin kaksitasoinen avustusvalmiuksien pooli, joka koostuu jäsenvaltioiden vapaaehtoisesti unionin käyttöön antamien avustusvalmiuksien poolista (European Civil Protection Pool) sekä uusista EU -tason "rescEU" -valmiuksista.

On tärkeää, että unionin yhteisiä avustus- ja katastrofivalmiuksia kehitetään kokonaisvaltaisesti. Unionin pelastuspalvelumekanismin avulla tulisi tukea toimintaa, joka on vaikuttavaa ja EU:n tasolla lisäarvoa tuottavaa. Mahdollisten valmiuspuutteiden identifioiminen ja hyödyntäiinen EU -tason valmiuksien kehittämisessä on olennaista. Unionin ja pelastuspalvelumekanismin osallistujamaiden kykyä vastata uudenlaisiin ja monimuotoisiin uhkiin tulee vahvistaa (esimerkiksi ilmastonmuutoksen aiheuttamat sään ääri-ilmiöt, CBRN -uhat, hybridiuhat). Unionin avustusvalmiuksien poolin kehittäminen on kannatettavaa, koska edellä mainitut uhat koskettavat kaikkia osallistujamaita. Esimerkiksi kesän 2017 Etelä-Euroopan sekä kesän 2018 Pohjois-Euroopan metsäpalojen torjunnassa pelastuspalvelumekanismin kautta annetulla keskinäisellä avulla on ollut tärkeä rooli.

Suomi on pitänyt neuvotteluissa tärkeänä, että ensisijainen vastuu pelastusvalmiuksien ja varautumisen kehittämisestä on jäsenvaltioilla itsellään, eikä rescEU -kapasiteetteja tulisi käyttää korvaamaan kansallisia varautumis- ja valmiustoimia. RescEU-valmiuksia tulee kehittää alueellisten riskiarvioiden perusteella ja edistää niiden hajautettua maantieteellistä sijoittelua, jossa huomioidaan myös Pohjois-Euroopan tarpeet (esimerkiksi mahdolliset rescEU -metsäpalovalmiudet Pohjoismaiden alueella). Päätäntävallan tulee säilyä jäsenvaltioilla valmiuksien lähettämisessä, erityisesti henkilöstön lähettämisen osalta.

On tärkeää, että EU-tason valmiuksien rahoituksen pääsääntönä on rahoitusvastuun jakautuminen komission ja jäsenvaltion välillä. Täysimääräinen rahoitus EU -budjetista voi tulla kyseeseen silloin, kun on kyse poikkeuksellisissa tilanteissa käytettävistä valmiuksista.

Pelastuspalvelumekanismia koskevan muutoksen voimaansaattamista on kiirehditty, jotta uudet valmiudet saataisiin käyttöön ennen seuraavaa metsäpalokautta. Keskeiseksi ongelmaksi on kuitenkin noussut se, että markkinatilanteesta johtuen RescEU -kapasiteetteihin ajateltuja metsäpalojen sammutusvalmiuksia (sammutuslentokoneet) ei ole käytännössä saatavilla ennen vuotta 2023. Komissio on trilogineuvotteluissa esittänyt kompromissina siirtymäkauden järjestelyjä, joilla turvattaisiin riittävät valmiudet siihen asti, kun tarvittavat rescEU-valmiudet saadaan perustettua. Näistä siirtymäkauden järjestelyistä ei ole vielä saavutettu yksimielisyyttä neuvottelijoiden kesken. Keskeisiä avoinna olevia kysymyksiä ovat siirtymäkauden järjestelyjen pituus sekä komission rooli rescEU-valmiuksien hankkimisessa ja hallinnoinnissa.

Suomi on valmis hyväksymään järjestelyjä esitetylle siirtymäkaudelle valmiuksien turvaamiseksi, mutta korostaa, että komission roolin tulee olla selkeästi määritelty ja siirtymäkauden järjestelyjen tulee olla väliaikaisia. Siirtymäkauden järjestelyjen tulee myös olla tarkkaan suhteutettu tarpeisiin, jotta ne eivät jää pysyviksi.

Uusien rescEU-valmiuksien rahoitus vuosille 2019-2020 on noussut keskeiseksi kysymykseksi trilogineuvotteluissa ja neuvotteluiden loppuunsaattamisessa tavoitellussa aikataulussa. Rahoituksen vaihtoehdot ovat nykyisen budjetin sisällä tehdyt uudelleenkohdennukset sekä niin sanotun joustomekanismin käyttö (erityisrahoitusväline), josta otettava raha on uutta rahaa, joka tulee jo sovitun budjetin päälle. Euroopan parlamentti on ajanut joustovälineen käyttöä uusien valmiuksien perustamisessa. Neuvoston sisällä asiasta on eriäviä näkemyksiä, mutta pääsääntöisesti jäsenvaltiot ovat ajaneet uudelleenkohdennusten täysimääräistä tai ainakin mahdollisimman suurta käyttöä. Komissiolta saadun viimeisen tiedon mukaan uudelleenkohdennusten mahdollisuus on nykyisessä budjetissa rajattu. Suomi kannattaa lisärahoituksen kattamista ensisijaisesti uudelleenkohdennuksilla, mutta joustomekanismin rajattu käyttö on mahdollista mikä uudelleenkohdennukset eivät budjetin rajoitteista johtuen ole mahdollisia.

Puheenjohtajalla on edelleen tavoitteena saattaa neuvottelut päätökseen vuoden loppuun mennessä, mutta jäsenmaiden sekä neuvoston ja parlamentin väliset näkemyserot rescEU-rahoituksesta ja siirtymäkauden järjestelyistä ovat pitkittäneet neuvotteluja. 28.11. aiottu Coreper-käsittely on peruttu ja jatkokäsittelyn aikataulu on epäselvä. Näyttää siltä, että lopullinen neuvoston hyväksyntä siirtyy Romanian puheenjohtajuuskaudelle alkuvuoteen 2019.

TIEDOKSI Sisäministeri Kai Mykkänen
Kansliapäällikkö Ilkka Salmi

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi